

เริ่มปลูกที่จังหวัดพิษณุโลก

กล้วยน้ำว้ามะลิอ่องถูกนำมาปลูกที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เมื่อปี พ.ศ. 2475 ได้รับการขยายพันธุ์ และปลูกจนเต็มพื้นที่ เพื่อจำหน่ายผลผลิตสด เนื่องจาก ลักษณะพื้นที่ตอนเหนือและตอนกลางของจังหวัดพิษณุโลก และตำบลท่าฬ่อ อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีลักษณะ ภูมิประเทศเป็นเขตที่ราบสูง และมีภูมิอากาศที่คล้ายคลึงกัน อีกทั้งยังมีดินตะกอนที่อุดมสมบูรณ์ สภาพอากาศร้อน เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของกล้วย

แต่เมื่อผลผลิตออกมา พบว่า ผลของหวีสุดท้าย ปลายเครือ หรือที่เรียกว่า “กล้วยตีนเต่า” มีขนาดเล็ก เป็นจำนวนมาก ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้ไม่สามารถ ขายได้ เกิดปัญหาผลเน่าเสีย จึงเกิดความคิดที่จะนำผลกล้วย ดังกล่าว ไปตากแดดเพื่อเป็นการถนอมอาหาร โดยไม่ได้ ใส่ส่วนผสมใดๆ ในการเพิ่มรสชาติ จนกลายเป็นสินค้าที่มี ชื่อของจังหวัดพิษณุโลกเป็นที่รู้จักแพร่หลายของคนทั่วไป

กล้วยตากบางกระทุ่ม พิษณุโลก ขึ้นทะเบียน GI

เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2561 กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ได้ประกาศให้กล้วยตากบางกระทุ่ม พิษณุโลก ขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications : GI) ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ขึ้นคำขอขึ้นทะเบียนเมื่อวันที่ 23 กันยายน 2558

กล้วยตากบางกระทุ่ม พิษณุโลก หมายถึง กล้วยตาก ที่มีเนื้อแห้งละเอียด เหนียวนุ่ม ไม่มีเมล็ด รสชาติหวาน เป็นธรรมชาติ ผลิตจากกล้วยน้ำว้ามะลิอ่อง พันธุ์ลจันท์ พันธุ์ปากช่อง 50 หรือพันธุ์พื้นเมือง ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก และตำบลท่าฬ่อ อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ที่ปรึกษา	นายวุฒิชัย ชินวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี นายวิชัย ตุ่นแก้ว ผู้อำนวยการกองขยายพันธุ์พืช นายบัณฑิต สิทธิหล่อ ผู้อำนวยการศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 6 จังหวัดพิษณุโลก
เรียบเรียง	นางสาววรรณวิสา สหประสงค์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ นายอาจินต์ สหะชาติ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 6 จังหวัดพิษณุโลก
บรรณาธิการ	นางสาวพนิดา ธรรมสุรักษ์ ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร นายสุรพันธ์ หล้าทวี นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ กลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
ออกแบบ	นายเรืองเดช ศรีวัฒน์ นายช่างศิลป์ปฏิบัติงาน กลุ่มศิลปกรรมส่งเสริมการเกษตร สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
จัดพิมพ์	กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
พิมพ์ที่	กลุ่มโรงพิมพ์ สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
ปีที่พิมพ์	พ.ศ. 2563 พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 5,000 แผ่น

แผ่นพับที่
ปี 2563

1

กล้วยน้ำว้า มะลิอ่อง

ชื่อหวานชื่นใจ
ที่มากกล้วยตาก GI พิษณุโลก
ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 6 จังหวัดพิษณุโลก

ลักษณะเด่นของพันธุ์กล้วย

กล้วยน้ำว้ามะลิอ่อง อยู่ในสกุล Musa มีชื่อวิทยาศาสตร์ ว่า Musa (ABB) 'Namwa Mali - ong' และมีชื่อเรียก ในท้องถิ่นอยู่หลายชื่อ เช่น น้ำว้าอ่อง (ภาคเหนือ) น้ำว้าเขมร (จันทบุรี) เป็นต้น

มีถิ่นอาศัยอยู่ในแถบภาคกลาง ภาคเหนือ และภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ

ลักษณะโดยทั่วไป มีลำต้นเทียมสูง 3.5 - 4 เมตร กาบลำต้นด้านนอกมีสีเขียวปนแดง มีประดำเล็กน้อย ด้านในสีเขียวอ่อน กาบใบมีร่องค่อนข้างแคบ เส้นกลางใบ มีสีเขียวอมชมพู กล้วยเครือหนึ่งมีประมาณ 9 - 16 หวี หวีละ 16 - 18 ผล น้ำหนักทั้งเครือประมาณ 26 กิโลกรัม

รูปทรงผลกลม อ้วนป้อม และเบียดกันแน่น ไม่ค่อยเป็น ระเบียบ ผลโต ปลายผลป้อม ก้านผลสั้น ผลดิบสีเขียวอ่อน ถึงเขียววาว ผลแก่สีเขียวสด ผลสุกเปลือกบางสีเหลืองจางๆ ใสสีขาวอมเหลือง เนื้อสีครีมนิ่มละเอียด รสหวานจัด และไม่มีเมล็ด

ผลสามารถนำมาแปรรูปเป็นอาหารได้หลายประเภท แต่ที่มีชื่อเสียงมาก คือ กล้วยตาก และกล้วยแผ่นอบ เนื่องจากไส้กลางไม่แข็งเมื่อแห้ง เนื้อเหนียวนุ่ม มีขนาด กะทัดรัดและมีกลิ่นหอมมากกว่ากล้วยน้ำว้าพันธุ์อื่นๆ

การปลูกและดูแลให้มีผลผลิตตลอดทั้งปี

การปลูกและดูแลกล้วยน้ำว้ามีผลผลิตต่อเนื่อง เริ่มจาก การเตรียมดิน โดยไถพลิกกลับดินลึกประมาณ 30 เซนติเมตร และตากดินทิ้งไว้ 7 - 10 วัน เพื่อกำจัดวัชพืช จากนั้นใส่ปุ๋ยหมักที่ขยายเชื้อไตรโคเดอร์มาเพื่อป้องกันโรคตายพราย และไถพรวนกลบเพื่อทำให้ดินร่วนโปร่ง หากพื้นที่เป็นดินเหนียวหรือบริเวณที่มีน้ำท่วมขัง ควรยกทรงเพื่อระบายน้ำและปลูกบนแนวสันร่อง

ระยะปลูกควรคำนึงถึงแสงแดด โดยวางแปลงในแนวทิศเหนือ - ใต้ จะทำให้ต้นกล้วยได้รับแสงเท่ากันตลอดทั้งแปลง โดยปกติใช้ระยะปลูก 4 x 4 เมตร หากดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำให้ปลูกระยะถี่ หากดินมีความอุดมสมบูรณ์ดีให้ปลูกระยะห่าง และถ้าต้องการเก็บเกี่ยวเพียงครั้งเดียวอาจปลูกให้ระยะถี่ขึ้นได้ แต่ถ้าต้องการเก็บเกี่ยวหลายๆ ครั้งควรเว้นระยะให้มากขึ้น เพื่อให้มีพื้นที่สำหรับการแตกหน่อ

ควรใช้ต้นพันธุ์ที่ได้จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อในการปลูก เพราะมีความปลอดภัยจากโรคและแมลงศัตรูพืช และเป็นต้นพันธุ์ที่มีอายุใกล้เคียงกัน สามารถให้ผลผลิตในเวลาใกล้เคียงกัน หากใช้หน่อพันธุ์ปลูกควรเลือกจากแปลงที่เชื่อถือได้ โดยสังเกตจากต้นแม่ขณะตกเครือไม่แสดงอาการของโรคตายพราย

หลุมปลูกควรกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร และลึกไม่ต่ำกว่า 30 เซนติเมตร เนื่องจากต้นกล้วยมีระบบรากทากินบริเวณผิวดินและแผ่ออกไปรอบทรงพุ่ม ปลูกโดยวางหน่อพันธุ์ที่เตรียมไว้กลางหลุมปลูก กลบดินโดยรอบให้แน่น หากปลูกในฤดูฝน ควรพูนดินกลบโคนให้สูงไว้เพื่อป้องกันน้ำขัง ส่วนการปลูกในฤดูแล้งควรทำเป็นแอ่งน้ำ เพื่อขังน้ำและไม่ให้ดินแห้งเร็วจนเกินไป

การให้น้ำ ควรสม่ำเสมอตลอดฤดูปลูกปริมาณน้ำที่เหมาะสมที่สุดสำหรับกล้วย อยู่ระหว่าง 17 - 20 ลิตรต่อต้นต่อวัน

การใส่ปุ๋ย ควรใส่ปุ๋ยหมักในช่วงเดือนที่ 1 อัตรา 1 กิโลกรัมต่อต้น ร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร 15 - 15 - 15 อัตรา 125 กรัมต่อต้น ส่วนช่วงเดือนที่ 3 ใส่ปุ๋ยหมักอัตรา 1 - 2 กิโลกรัมต่อต้น เดือนที่ 4 และ 5 ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15 - 15 - 15 อัตรา 125 กรัมต่อต้น และเดือนที่ 6 ใส่ปุ๋ยหมักอัตรา 1 - 2 กิโลกรัมต่อต้น สำหรับกล้วยน้ำว้ามีผลผลิตเพื่อเป็นวัตถุดิบสำหรับแปรรูปเป็นกล้วยตาก ไม่ควรใส่ปุ๋ยเคมีตั้งแต่เดือนที่ 7 เพราะจะทำให้ผลกล้วยมีปริมาณน้ำตาลสูงเกินไป ส่งผลทำให้ได้กล้วยตากที่มีสีน้ำตาลเข้มและมีอายุการเก็บรักษาสั้นลง

การไว้หน่อ หลังจากปลูกกล้วยไปแล้วประมาณ 5 - 6 เดือนกล้วยจะเจริญเติบโตมากขึ้นและมีหน่อกล้วยที่เจริญขึ้นมาพร้อมกับต้นแม่ 4 - 5 หน่อ ควรทำลายหน่อโดยใช้มีดปาดหน่อให้เหนือดินประมาณ 10 เซนติเมตร และควรไว้หน่อในทิศทางตรงกันข้ามกันเพื่อแทนต้นแม่เดิม โดยหน่อที่ 1 และหน่อที่ 2 อายุห่างกันประมาณ 4 เดือน หากมีการไว้หน่อที่ถูกต้องจะทำให้มีผลผลิตกล้วยสดออกตลอดทั้งปีและมีวัตถุดิบส่งออกไปทำเป็นกล้วยตากได้เพียงพอ

การแปรรูปเป็นกล้วยตาก

เริ่มต้นด้วยการตัดเครือกล้วยหลังจากกล้วยออกปลี 100 - 120 วัน แล้วตัดแบ่งเป็นหวีไม่ให้สุก โดยเรียงกล้วยทับกัน 3 - 5 ชั้น คลุมด้วยผ้าพลาสติกไว้ 24 ชั่วโมง แล้วเปิดผ้าออก วางกล้วยพักไว้ 4 - 6 วัน

เมื่อกล้วยสุกได้ที่ นำมาปอกเปลือก ลอกเส้นใยออกให้หมด ใช้มีดตัดปลายกล้วยเล็กน้อยเพื่อไม่ให้กล้วยดำ และเรียงบนตะแกรง ตากในระบบอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์แบบเรือนกระจก (Greenhouse solar dryer) หรือที่นิยมเรียกว่า พาราโบลาโดม หรือตากในที่ที่สามารถกันฝนและแมลงได้ ในตอนเย็นทำการเก็บรวบรวมกล้วยที่ตากไว้ รุ่งเช้าจึงนำไปตากใหม่ ทำซ้ำ 4 - 6 วัน เมื่อครบกำหนดให้ใช้เครื่องแบบกล้วยตากที่ได้ แล้วนำไปตากต่ออีก 2 วัน หากเป็นแบบแผ่นนำไปอบที่อุณหภูมิ 40 - 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 20 นาที แล้วจึงบรรจุหีบห่อ

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรทางปัญญา. 2561. *การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์*. ประกาศ ณ วันที่ 7 พฤษภาคม 2561.
- เบญจมาศ ศิลาชัย. 2551. "กล้วย". ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่ม 10, เบญจมาศ ศิลาชัย. 2558. *กล้วย*. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มูลนิธิสวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์. 2552. *108 พันธุ์กล้วยไทย*. พิมพ์ครั้งแรก, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ.
- วิมลณ ปรางทอง และนิพัทธ์ พิธีผล. *เอกสารแนะนำการปลูกกล้วยน้ำว้าเชิงการค้า*. [ไม่พบ]. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดพิษณุโลก. 2560. *เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการปลูกกล้วยน้ำว้าเชิงการค้า*. โครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกกล้วยน้ำว้าพันธุ์ดีจากกาเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ปีงบประมาณ 2561.
- ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 6 จังหวัดพิษณุโลก. 2562. *เอกสารแบบจัดเก็บข้อมูลพันธุ์พืชท้องถิ่นหลักสูตรการอนุรักษ์พันธุ์พืชท้องถิ่น (ความหลากหลายของสายพันธุ์กล้วย)*. โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปี 2562.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน). 2560. *BANANA กล้วย โอกาสและศักยภาพทางเศรษฐกิจ*. พิมพ์ครั้งแรก, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทอัมรินทร์พรินต์จอนส์ปับลิชิ่ง จำกัด (มหาชน).